C.P. 2692

नूः एकाकारामता अतोऽनयोभेदः कविभिः
अतिसूक्ष्मतयानवदर्शितः एकारश्चआकारश्च
कृतिर्ययोः ॥ अत्रधीरधीरसगल्लायाउ
दाहरणंद्रष्टव्यंतत्रादक्षांतव्यम् यथारसा
मृतसिंधौ कृतागसिहरौयुरस्फुरन्नितंभ्र
मंभ्रूलतातिताडयिपुरस्फुराश्रुतितटाहिहृ
द्यात्वलंनतेनतमताडयत्कमपियाहिया
हीसिसाधुवत्पर्जानिमंगलासविपरंपरांच
न्मुरवीति यथावारसमंजर्यो तल्योपांत
मुपेयुषिप्रियतमेवक्रीकृतग्रीवयाकाकु
व्याकुलवाचिसाचिहसितस्फूर्जत्कपोल
श्रिया हस्तन्यस्तकरेपुनर्मृगदृशालक्ष्मी
रसक्षालितवोष्टिपृष्टमधुरस्वमासलरु
चोविस्मारितादृष्टयइति एतेचधीरादि
षड्भेदाद्विधा ज्येष्ठाकनिष्ठाचेत्येतदा

329911

ह मध्येति मध्यापुनः प्रगल्भाचीह्रविधा
वीरभिद्यते एकाऽज्येष्ठाकनिष्ठास्यात्ता
यिकाद्वाणयंप्रीति मध्यानायिकाच धी
धीराज्येष्ठाकनिष्ठाच अधीराज्येष्ठाक
निष्ठाच अधीराज्येष्ठाकनिष्ठा नायि
काच धीराः धीराज्येष्ठाकनिष्ठाच
मर्नुरभिकस्नेहाऽज्येष्ठा नर्तुल्यस्नेहाक
निष्ठाच अधीराज्येष्ठे किंव उपरो धा
दिति उपरोधानेच्छा स्नेहात्सानुरागो
पिनायकः चेष्टतेतः प्रतिप्रायः कलासु
कुशलोयथा सानुरागोपिनायकः उ
परोधात तथास्नेहात वामस्ताः प्रतिचे
ष्टते विलसतः कलासुकुशलः अनुरा
गेणासहवर्त्तनेशतितादृशोपि उपरोधी
तहतात प्रायोवाकुलत्व तांनायिकाः
प्रतिज्येष्ठाकनिष्ठा

प्रति चेष्टते चेष्टां करोति तद्रूपेष्टासुस्ने
हादिकनिष्टासु उपरोधादिति यथति
मध्याज्येष्टाकनिष्टादर्शनायकचेष्टासा
ह त्वदक्षिणीति त्वदक्षिणी कुवलयवु
द्धिरेत्यलीकमध्यहंतदीतिनिमील्यलो
चने ततोभ्रशं पुलकितगंडमंडलांपुवा
परांनिभृतमचुंबदंगनामि युवाअपरां
अंगनांनिभृतंयथास्यात्तथा अचुंब
त किंभूतांत्वंगनां ततोभ्रशंपुलकितगं
डमंडलां किंकृत्वा इतिलोचने निमील्य
इतीतिधिं त्वदक्षिणीतिअलिः एतितत्
अहंकरणाधिम किंभूतोऽलिः कुवलयवु
द्धि अपरोज्येष्टा ततः चुंबनात् भृशं
अत्यर्थं पुलकितगंडमंडलंयस्याः सा
तां इतिउक्त्वा अर्थवशात् परायाः कनि

पृथानिमीलत्स्वहसेनाघ्राघेत्यर्थः
त्वत्अक्षिणी त्वदक्षिणी ॥ अलिर्भ्रमरः
इति आगच्छति ॥ तत्तस्मात् रुणाधि म
रुधिरावरणो धातु ॥ कुवलयेतोत्पलकम
लं तस्मिन्वृद्धिर्यस्य म ॥ अथस्त्री
यामाह संपत्तौचेति ॥ संपत्तौचविपत्तौ
चमरणे यानमुचति ॥ सास्वी यतंघति
प्रेमजायतेपुत्यकारिणा ॥ यासंपत्तौ ॥
चपुनः विपत्तौ मरणेचनमुचति ॥ सास्व
कीया ॥ तांघातिपुत्यकारिणा प्रेमजा
यते ॥ संपत्तौसंपदि ॥ विपत्तौविपदि
नमुचति नत्यजति ॥ स्वीयास्वकीया
तांस्वीयां पुत्यकारिणा ॥ पुत्यात्प्र
नः प्रेमस्नेहः जायते भवति ॥ अ

६०

यपरकीया दर्शयति ॥ अन्यदीयापि दूयो
कान्योऽवेतिताप्रेय दर्शनाश्र
वणादूढापि कामार्त्तभवतोयया अन्य
दीयाद्विधाप्रोक्ता कन्यकाऽऽचार्यते
प्रियदर्शनात् वाप्रियश्रवणात्कामा
र्तभवतः ॥ अन्यस्मैयंत्रन्यदीया
परकीयेत्यर्थः द्विधाद्विप्रकारेणो
वाप्रेतालमनोलोकमुग्मानपेक्षिता
धर्मेणास्वकृतायास्तापरकीयाभवंति
ताऽतिनास्तासिद्धौ द्विधाद्विप्रका
रातेवल्पोढ अरूढाःकन्यकाःप्रोक्ता
सलज्जाःपितृपालिताः सखीकेलि
षुविश्रब्धाःप्रायोमुग्धागुणान्वि
ताऽतितत्रैव रूढापरिणीता यथा
तत्रैवगोपैर्यूनाऽपिहरेःसदास

भोगलालसः ॥ परोक्लभास्तस्यव्रज
नार्यास्तिसूनिकाश्रुति ॥ किंच ॥ व्रश्चन्तकामा
हिश्रवैवविराजते ॥ उक्तंचात्रैव ॥ वामतादु
र्लभालंचस्त्रीणांयाचनिवारणा ॥ तदेव
पंचबाणस्यमन्येपरममायुधमिति य
वानिषेधविशेषः सुदुर्लभत्वंचयन्नण
क्षीणां तत्रैवनागराणांनिर्भरमासज्जते
तस्यमितिविस्मुगुप्तसिंहतायां यथा
स्त्रियदर्शनेकन्यायाउदाहरणम् किमयी
ति किमपिलोलितैः किंचिदूरुधैः कि
मप्यतिकुंचितैः किमपिवलितैः कंदर्प
सूनुहसद्भ्रुवेक्षणैः ॥ अभिमतमुख
वीक्षांचक्रेनवांगनयातथाकलनकु
पालोप्यालीलोकायथातोविस्मि
ये ॥ नवोनया ईक्षणैः अभिमत मुख
६१ तयावीक्षांचक्रेयथाकलनकुपालो

पित्रलीजनः अतिविस्मितस्मेये कथंभूतैः
ईक्षणैः किमपिलालितैः पुनः किंचित्
स्निग्धैः पुनः किमपिअतिकुंचितैः पुनः
किमपिवालितैः किंभूतैः ईक्षणैः किमपि
रिव कंदर्पस्यहसद्भिरिव च ईक्षणैः
दृष्टिभेदैः अभिमतस्यप्रियस्यमुखं वी
क्षांचक्रुरितिविपूर्वं ईक्षदर्शनांकनयोरि
तिधातोः कर्मणिप्रयोगः कलनं हृदयस्थि
हितभावाभिप्रायवेदनंतत्रकुशलः अति
विस्मितस्मेये अतिविस्मयंप्राप्य विपूर्वस्मि
ङ् ईषद्धसनेधातुर्विस्मयार्थः तानेवद
भेदानाह किमपीत्यनेनानिर्वचनीयत्व
मुच्यते ललितैः लालितादृष्टिरत्र य
था मधुराकुंचितापांगसभ्रूकोस्मि
तान्विता मन्मथोन्मथिताहृष्टैर्ललि

त्कीर्त्यते ॥ अपांगौनेत्रयोरंतर्विलम
नः ॥ नवांगनात्वात् किंचित् स्निग्धे ॥ स्नि
ग्धादृष्टिर्यथा ॥ विकाशिस्निग्धमधुराच
नुरेविभ्रती भ्रुवौ ॥ करा क्षिणीसाभिलाषा
दृष्टिः स्निग्धाभिधीयते ॥ चतुराभ्रूर्यथा
सीद्भूतीयाल्पकम्पदादायतामेयराभ
वेत् ॥ चतुरारुचिरेस्पर्शेशृंगारेलालिते
चयेति ॥ कटाक्षाविद्युतीयस्याः साकटा
क्षिणी ॥ कटाक्षोऽपांगदर्शनइत्यमरः ॥ क
टाक्षोलक्षणंयथासंगीतशास्त्रे ॥ य
दागतमिश्रांतिर्वाचिव्येतांविवर्त्तनं
तारकायाः कलाभिज्ञास्तंकटाक्षंप्रचक्ष
तइति ॥ अतिकुंचितोरित्यत्रकुंचितादृ
ष्टिः ॥ केवला यथा ॥ किंचिच्चेलकुंचिता
निस्पृः पक्ष्माग्राणिकुरावपि सम्य

ङकुंचिता तारतादृक्कुंचितेत्युच्यते
वल्लितेरित्पत्रकांताद्दृष्टिः यथा अपिवं
तीवदृग्ये यास्यविकाशणतिनिर्म्मिता स
भूक्षेपकटाक्षासाकांताम्मन्मथवीर्द्धनी
त्तत्रमोदयितादिलक्षणंरसामृतसिंधौ
यथा कोतस्मरणावन्तीदोदृदितद्भाव
भावतः व्राकथमभिल्लघस्यमोदापि
तमुद्दीर्य्यते स्तनाधरादिग्रहोत्पीता
वपिसंभ्रमात् वहिःक्रोधोच्यथितवेत्ति
लेकुट्टमितंबुधैः गतिस्थानासनादी
नांभुवनेत्रादिकर्मणां तात्कालिके
तुवैशिष्ट्यंविलासः प्रियसंगमः ग
वांभिलाषरुदितस्मितादिभिर्युक्तः
ङ संकीर्णोहर्षादुन्मतोविलोकि

चितमिति। कंदर्पस्य इषवो बाणास्तान्
हसद्भिरिवेत्युत्प्रेक्षा। सम्पादितेत्यर्थः। किंचि
दंतः समाविष्टविचित्रभ्रूततारका। अ
कुंचितपुटा मंदमध्वतीव्रतयाक्रमात्॥
विस्मापनेभिनेतव्येहास्यादृष्टिः प्रशस्यते
॥ अथ श्रवणोत्पन्नस्य रसस्योदाहरणं
निशम्येति। निशम्य श्रवणाभ्यां नीरसं च
रसेक्षिप्ततया परोक्षया। तिलमात्रकम
प्यभूत्साहि श्रवणेंदीवरलोचनोत्तरं। अप
रावाहं मनोरमेस्वरं निशम्य तत्क्षणे
क्षिप्तया श्रवणेंदीवरलोचनांतरं
तिलमात्रकमपि साहि अभूत्॥ ७॥
अपरा श्रवणजनितकामार्त्ता
निशम्य श्रुत्वा तयातेनप्रकारे

ण॥ प्रकारवचनेयाल्॒ इतिसूत्रं ऐक्षि
ष्टअवलोकितवती यथायेनप्रकारेण
अवलोकयितुं इंदीवरंनीलकमलंलो
चनंचतयोः अंतरंमध्ये इंदीवरंतुनी
लेस्निग्धेनित्यमरः तिलप्रमाणंतिल
मात्रं प्रमाणेद्वयसज्दघ्नञ्मात्रच
इतिसूत्रे तिलमात्रमेवतिलमात्रकं॥
स्वार्थेकः॥ उभयोः समानवर्णत्वादेक
मेवजातमित्यर्थः॥ निष्प्रमाण्यत्वादि
अजननिषद्यपर्यंतंकुत्सितंनप्रमाण
बोधप्रेरितः निर्विकारात्मकेचित्ते भा
वः प्रत्ययोविक्रियाभावादीषत्स्मरको
पोयः सहावऽतिकण्यतऽति॥ अथ
विप्रदर्शनादधिगतरतिमुखोपरबधू
स्तूयन्नाह॥ कस्याश्चिदिति॥ कस्या

स्थित्सुभग इति श्लो० तच्चिरं यत्संदृश्याधि
गतरतेर्निमीलितास्याः ॥ विस्पंदं वपु
रवलोक्य सौविदल्लाः संतेपुर्विधुरधि
योनिशीतवध्वाः ॥ सौविदल्लाः निशांतव
ध्वाः ॥ कस्मात्स्थित प्रियः सुभगः इति
वपुः अवलोक्य संतेपुः ॥ किंभूतं वपुः वि
स्पंदं ॥ किंभूताः सौविदल्लाः विधुरधियः ॥
किंभूताः योनिशीतवध्वाः ॥ कस्मात्स्थित
प्रियः सुभगः इति यः चिरं स्मृतिः तं दृष्ट्वा
अधिगतरतेः पुनः ॥ निमीलितास्याः
॥ ७ ॥ सौविदल्लः कंचुकिनः इत्यमरः ॥
निशांतवध्वाः अवरोधवध्वाः निशांतो
वेश्मसदनमित्यमरः ॥ संतेपुः संतेप्सुः
तप संताप ॥ विगतः स्पंदः स्पंदनं य
स्यतत् ॥ निश्चेष्टमित्यर्थः ॥ विधु

रावित्यवधार्यं यांते चिरंचिरकालं तेषि
यं अधिगतावस्तारतिः सुखंययासात
स्याः सरवान्निमीलिते अक्षिणीयया
तस्याः अर्यापियमोदर्य्यादिश्रवणजनि
तरतिंपरवधूंदर्शयति कार्पूर्यति कार्पूर्य
जागरसंतापानयः करोतिश्रुतोप्यलं
तमेवदुर्लभंकांतंचेतः कस्माद्दिदृक्षते
छ हेचेतः कस्मात्तमेवकांतं दिदृक्षसे
किंभूतंदुर्लभं यः श्रुतोपिश्रलंकार्पूरजा
गरसंतापान्करोति छ चेतःहृदय क
स्मात्हेतो ? दिदृक्षसेदुष्टुमिच्छसि यः
कांतः अत्यंतप्रत्यर्थम् कार्पूर्यकर्पूरा
जागरोजागरणं सम्यक्तापः संतापः
संतप्तिः छ इदानींदर्शनश्रवणयोर्वि
शेषमाह साक्षादिति साक्षाच्चित्रेत
पास्वेतत्तस्यस्याद्दर्शनंविधौ देशक

लेच भंग्यो चश्रवणं तस्मात्तद्यथा तस्य दर्श
नंविधा साक्षादर्शनं विवेदर्शनं स्वप्न
दर्शनंचेति तथास्पश्रवणं च देशश्रवणं
कालेश्रवणं च भंग्यो श्रवणं चेति यः साक्ष
त्पदंवेत्रपद्मादौ देशोसौधमधर्मीता
दिप्रदेशो कालेवसंतादौ भंग्यो वाग्गवि
लासमाधर्म्यो तद्यथातत्तदर्शनश्रवणं
चयथा उदाहरति तत्रसाक्षादर्शनं सत्य
मिति सत्यंसंतिगृहेप्रियतमायेषांभुजा
लिंगनव्यापारोच्छलदध्मोहनजलोज्ञा
यंतएतादृशः प्रेयान्कोप्यपरोयमवनि
यतद्दृष्टचयास्मिन्वपुःस्वेदोजृंभणंक
पसाधसमुत्वेःप्राप्तोतिकांचिद्दशां
अर्थवसात्सखीत्यधाहारः हेसारिवगृ
हेगृहेप्रियतमाःसंतिसत्यं येषांभुजा

लिंगनव्यापारोच्छलदच्छमोहनजलाः ए
णीदृशोजायंते चपुनः अत्रप्रयोनियते
कोपिअपरःप्रेयान् यस्मिंदृष्टेःस्वेदो
भ्रांकंपसाध्वसमुखवैःवपुः वेंचितदृशां
प्रात्रेति ४ येषांप्रियतमानां भुजालिंग
नव्यापारैः उछलत्अच्छंस्वछंमोहनं
जलंयाभ्यस्ताः यस्मिन्प्रेयसि स्पष्ट
मत्यक्त ४ चित्रदर्शनंयथा चित्रमिति
चित्रंचित्रगतोप्येषममालिमदलोपमः
समुन्मूल्यबलाल्लज्जामुत्कंठयतिमा
नसं हेआलिचित्रंएषमदनोपमः चित्र
गतोपिबलाल्लज्जांसमुन्मूल्य मम मा
नसं उत्कंठयति ४ चित्रंआश्चर्ये म
दनेनकामेनउपमीयतेसः सम्यक्उ
न्मूल्यउत्पाद्य उत्कंठंकरोतिउत्कंठयति ४

स्वप्नदर्शनंयथा मुग्धेति मुग्धास्व
प्नागते प्रियतमेतत्पाणिसंस्पर्शनाद्रो
मांचोचितयाशरीरलतयासंसूच्यको
पात्किल मामावल्लभसंस्पर्शोतेसहस
शून्यंवदंतीमुहुः सख्यातोहसिता सच्चि
तमसकृत्संशोचिताप्रत्युत मुग्धा स्व
प्नमागते प्रियतमे किलकोपात् हेवल्ल
भ मां मासंस्पृशेति मुहुः सहसा श
न्यं वदंती अतः सख्या हसिता प्रत्युत
असकृत संसूच्य सचिंतंयथा स्या
त् शरीरलतया संशोचिता किंभूतयाश
रीरलतया तत्पाणिसंस्पर्शनात् रोम
चयितया च शून्यं अकारणं प्रत्युत
पुनः संसूच्यविचार्यसंशोचिताशोक
कारिता तस्यप्रियतमस्यपाणेः संस्प
र्शनात् रोमांचोरोमोद्गमः तेनश्रांचि

तयाज्ञातया स्पष्टमन्यत् ७ अथसौ
धादिप्रदेशेप्रियश्रवणंयथा स्फारेति
स्फारस्फुरत्प्रदीपंसौधंमधूत्पलंच
कलगीतं प्रियसखि सकलमिदंतवावि
फलंयदिनभवेत्सोत्र हेप्रियसखि तवइ
दं सकलंविफलं यदिअत्रस नोभवेत्
किमिदं सौधंकिभूतंस्फारस्फुरत्प्रदीप
नःसोत्पलंमधुकलगीतंच ७ अत्र
देशे स्ववल्लभः सुधया चूर्णनरक्तिंसौ
धंधवलगृहमित्यर्थः स्फारोऽधिकः स्फु
रन्प्रदीपोयस्मिन्तत् उत्पलैर्नीलक
मलैःसहवर्त्ततेइति मधुकादंबरीप्रभृ
तिकंमादकंवस्तु मधुमद्यंमधुकौडंम
धुपुष्पसंतत्यतिविश्वः कलंमनोहा
रिगीतंगानं ७ कालेप्रियश्रवणंयथा

विकसीतीति विकसतिकैरवनिकरेस
रतिसरसीसमीररोसुतनु चुंवत्यंवर
मिंदौतवतेनविनारतिः कीदृक् हेसुतनु
तेनविनातवरतिः कीदृक् किंसति कैर
वनिकरेविकसति चपुनः सरसीसमीर
रोसरतिसति पुनः इंदोरंवरं चुंवतिस
ति ७ सुष्ठसोभनातनुर्यस्याः सासुत
नूः तस्याः संबोधनंहेसुतनु रतिः क्रीड
कीदृक्कीदृशी कैरवरागकुमुदनी
निकरेसमूहे स्मिनकुमुदकैरवेऽत्यरः
सरसीसरः तत्संबंधिनिवायो सरतिग
छति पद्माकरतडागोऽस्त्रीकासारः स
रसीसरऽत्यरः समीरमारुतमरुज्ज
गत्प्राणसमीरणाइति रंवरंआका

पूं अंवरंव्योम्नि वासस्पीत्यमरः चुंबति स्पृ
शतिस्पर्शति छ अथभंग्यंतरेवाणांयथा
अजननिरिति अजननिरस्तुदृश्योस्तेकु
चयोरभवतिरत्नंभवतु यदिदृश्यते नसयु
वानिर्भरमालिंग्यतेनोवा सरव्युक्तिः
तेदृश्योः अजननिः अस्तु कुचयोः अभवनिः
अत्नंभवतु यदिसयुवानदृश्यते वानि
र्भरंयथाभवतिनो आलिंग्यते छ नजन
निः अजननिः जन्माभावः जनुर्जननि
र्जन्मानिजनिरुत्पत्तिरुद्भवइत्यमरः नभ
वतिः अभवनिः उत्पत्यभावः अथकत्थो
क्तिंदर्शयति इक्षुमिति इक्षुवक्तुचनो
कन्यारक्ताशुकोत्पमुंस्फुटे पश्यंतमाभि
जल्पंतंविविक्तेपिहियायपा रक्तांपिक
न्या विविक्तेऽपिपश्यंतंअमुंहियास्फु

टं उष्टं नशक्नोति पुनः अभिजल्पंतं अ
भिस्फुटं वक्तुं नशक्नोतीत्यन्वयः ध्व च
शब्दोऽनानार्थः नुशब्दोऽप्यर्थे विवि
क्ते एकांते अमुष्मिंश्च क्रियालज्जया स्फु
टं वक्तुं नशक्नोतिनसमर्थ अभिसर्व
तोजल्पंते भाषमाणं यथातिनिदर्शनं
कामभिति कामंनपश्यतिदिदृक्षतए
वभ्रूम्लानोक्तापिजल्पतिविवक्षतिचो
दरणं लज्जास्मरश्चतिकरणमनोधि
नाथेचालोरसीतरमिदं ललितंविभ
र्त्ति वालामनोधिनाथेलज्जास्मर श्च
तिकरणं मनोधि इदं ललितंसांतरंवि
भर्त्ति किंभूतावाला कामयथास्यात्न
पश्यति किंतुदिदृक्षतेएव चपुनः भ्रू
मूः आदरेउक्तापिनजल्पति किंविव
तु

क्षति मनसः अधिनाथे स्वामिनि ल
ज्जासम्भ्रयोर्व्यतिकरः मिश्रणं तेन लालि
तं लालितारम्यं ललितरसलक्षणं यथा
ऽङ्गुलमणौ विन्यासभंगि रंगाणां भ्रू
विलासमनोहरा सुकुमाराभवेद्यल्ल
लितं तदुदीरितं संगीतदमोदरेपि भ्रूनेत्र
विक्रियाशालीसुकुमारविधानतः हस्त
पादांगविन्यासस्तुरूपालालितोमतः
ति दिदृक्षतेऽङ्गुमिधति वहोर्भावोभूमा
तेन भ्रूभावकृतंपा वक्तुमिष्टेतिवक्षति
अथास्याः क्षेमाभिव्यक्तयेपपमाह विज्ञा
तेति ध विज्ञातनायिकाचित्तासखी व
दतिनायकं नायको वासखीं तस्याः क्षे
मोभिव्यक्तये विभूतासखी विज्ञानना
यिकाचित्ता ध तस्याः बालः बालायाः

हेचंद्रवालातवकरस्पर्शं॥

प्रेम्नः अभिव्यक्तयेप्रावद्याय॥ यथोक्तनिदर्श
नं कंटकितेति॥ छ॥ कंटकिततनुशरीरलज्जा
कुलायामाननयनेयं॥ तवकुमुदिनीवदीछति
नचंद्रवालातवकरस्पर्शं वांछति॥ किंभूता
कंटकिततनुशरीरा॥ पुनः लज्जा॥ मुकुलाय
मानेमुकुलवदाचरतेनयने॥ कव कुमुदि
नीव॥ छ॥ कंटकितंपुलकितंतनुसूक्ष्मशरीरं
यस्याः सा॥ लज्जयामुकुलायमानेमुकुलव
दाचरतेनयनेयस्याः सात्वकृतीचित्तत्वात्॥
त्वच्चानरूपंनेत्रलीलांनाटयतीत्यर्थः॥ चंद्रप्रभे
करः किरणः भानुः करोमरीचिः स्त्रीपुस
योर्दीधितिः स्त्रियामित्यमरः॥ यथाकुमुदि
नीचंद्रकिरणास्पर्शं वांछति॥ कंटकिततनुश
रीरापिभवति॥ चंद्रकिरणास्पर्शेनोवेनामु
दितापिभवतीति॥ अथनायकोक्तिमुदाहर
ति॥ संतापयंतीति॥ संतापयंतिशिशिरोगु

रुचोपदेतेसंमोहयंतिचविनिद्रसरोजवा
ताः यत्स्विद्यतेतनुरियंचतदेषदोषः सख्या
स्तवैवसुतनुश्चुरत्रणायाः हेसुतनुः यत्
तेशिशिरांशुरुचः संतापयंति चपुनः विनि
द्रसरोजवाताः संमोहयंति यत्श्यतनुः स्वि
द्यतेच ततस्तवैवसख्याः एषदोषः किभूता
याः ॐ सुतनुसुंदरांगियस्मात् शिशिरांशोः
चंद्रस्यरुचोज्योत्स्नाः संतापंकारयंतिसंता
पयंति विनिद्राणिवि कशितानियानि सरो
जानितत्संबंधिनो वाताः वायवः स्विद्यते
स्वेदयुक्ता स्विद्यतेवा क्वचित्पाठः तत्तस्मा
त्त्रचुराअधिकाचपालज्जायस्याः तस्याः
अधिकलज्जात्त्वात्रस्याः संभाषणामपि
दुर्लभमितिचंद्रज्योत्स्नादीनांसंतापजन
त्वमितितात्पर्यार्थः ॐ कन्यायाः स्वरूपं

प्रदर्श्यदानीमूहांदर्शयति अपश्यंतामिति
अपश्यंतंचकांतंसास्कारितादर्शेनिरीक्षते
दूरादालोकयत्येव सखीस्वजनतिनिर्भरं
छसात्रपश्यंतमपिकांतंस्कारितादर्शेसती
निरीक्षते अप्यर्थेचः दूरादेवआलोकय
तितस्मिन निर्भरं यथास्यात्तथासखींस्वज
ति ० स्कारितेऽकांप्रेते आश्लिष्यतयथा
स्वजनतिआलिंगते स्पष्टमन्यत अपिच
निर्न्निमित्तमिति निर्न्निमित्तंहसंतीवस
खींवदतिकिंचन सव्याजंसुंदरंकिंचिद्ग
त्रमाविःकरोतिच निर्न्निमित्तंहसंतीव
सखींकिंचनवदति चपुनःकिंचित स
व्याजंयथाभवतियथा सुंदरंगात्रं आविः
करोति ० निर्न्निमित्तंनिःकारणं सव्या
जंसश्रुलं गात्रस्तनाधरकपोलज्ञातादि

आविरव्ययंप्रकटार्थं स्पष्टमन्यत् किंच
सख्यादिस्थापितांमालांकांच्यादिरचये
त्पुनः चेष्टांचकुरुतेरम्यांगभंगैः शु
भैःर्यया मालांपुनः कांच्यादि रचयेत्
किंभूतांमालां सख्यादिस्थापितां चपुनः
शुभैःअंगभंगैःरम्यांचेष्टांकुरुते ६ स्था
पितांदत्तांशुभैःमनोरमैः अंगानांकरचरणा
दीनांभंगाचरनाविशेषाख्यैः अन्यत्स्पष्टं
यथेतिनिदर्शनं अपश्यतेचकांतमित्युक्तं
स्पष्टयति अभीति अभिमुखंगतेतस्मि
न्नेवप्रियेवकुशोवदत्पवनतमुखेत्तस्मिमेव
स्थितंमृगनेत्रया अथविलवललीला
लोलंसएवतयेक्षितः कयापियथाम
न्येत्यक्षा कृतंभ्रुतिलंघनं मृगनेत्रयातस्मि
न्नेवप्रियेवकुशोवदतिसतित्वत्तोमेवास्थि
तं किंभूतेप्रिये अभिमुखंगते अथवि

लसावक्वललीलालोलंयया भवतितया
कथमपिक्षया ईक्षितः अहमन्यते यथादृश्य
ऋतिलेघनंकृतं ० तस्मिन्नेवांतिवकुशस्त
नसहविलसितमितिलक्ष्यते वकुशोवकुव
न्नभिमुखं सन्मुखे गतेप्राप्ते अथअन
तरं विलोतिनिश्चितं वलंतीसंभेजंतीयासी
लाघभावक्षादिनूपातयालोलंचंच
लंपयास्यात्तया स्कंधयोः करणयोः ऋतेवि
दस्यवा अन्यत्स्पृष्टं ० दूरादालोकय
त्येतदर्शयति तिर्यगिति तिर्यग्वर्त्तितग्रीव
यष्टिविषमोद्वृत्तस्तनास्फालनान्नूत्यन्मो
क्तिकमालया सपुलकस्वेदालसकुंडल
दूरादेवविलोकयत्यभिमतेतद्वक्त्रदक्षेण
दुर्वारयातयासहचरीगाढंसमालिंगि
ता ० तयादूरादेव अभिमतोविलोकय
तिसति तद्वक्त्रदक्षेणयथास्यात्तथासक्

चरीगाहं समालिंगता किंभूतया तिर्यग्व
र्तितगात्रयष्टिविषमोद्वृत्तस्तनास्फालना
त् नत्यन्मौक्तिकमालया सुनः सयुलक
स्वेदोल्लसद्गंडया पुनः दुर्वारस्मरया छ
तयानायिकया तिर्यक्वर्तिताकृतया
गात्रयष्टि गात्रलता तयाविषमौयोउद्
वृत्तस्तनौस्तनौ उद्वृत्तस्तनौ शाकपार्थि
वादित्वान्मध्यपदलोपः तयोः स्फास्फा
लनात् चालनात् नत्यंतीमौक्तिकमाला
यस्याः सातया तत्रोद्वृत्तस्तयोर्लक्षणं
यथासंगीतरत्नाकरे चतुस्त्रीकृत्यपा
णेः कृतयोः हस्तपक्षयोः उन्नतोधोजा
त्वंकोवक्षोन्योयात्यधोमुखः यदास्यातां
तदोद्वृत्तौबाल्वंतानिरूपणे घाऽनुरोद्व
सपक्षारम्यावाचत्तत्परिवर्तितौ जायते

देवयोक्त्यावुद्भूतौमानिरेपरे यदीकिं
चिन्निमन्मूलंतज्ज्ञात्वाचंगुलिक्षयं पताद
स्यतदाहस्तंप्रचक्षतइति अनेनहस्तके
नजयजयेत्येवाभिनयरूपेणाऽऽक्षिपति
तंतवोत्कर्षेणास्माकमप्युत्कर्षइति
पुलकैःसहवर्त्ततइतिसाचासौस्वेदश्चेति
तनउल्लसंतोगंडोकपोलोयस्याःसातथा
दुःखेनवाप्यतइतिदुर्वारःतादृक्स्मरः
कामेयस्याःसातथा निर्निमित्तंसौख्यं
हसंतीत्यतत्स्पष्टयति अनिमित्तमि
तिअनिमित्तंयद्धसातिनिष्कारणमे
वयत्सखीवदति दयितंविलोक्यतादृ
यंशंसतितद्धीनमात्मानंक्षयंयत
दयितंविलोक्यअनिमित्तंविहसति
यत्निष्कारणमेवसखीवदति तत्तद्

धीनंत्रात्मानंशंसतीत्यन्वयः यतयस्मा
न्नदयितंकांतं स्मानेमित्तंनिष्कारणं तत्त
स्मात् तदधीनं संसक्तिज्ञापयति शंसु
स्तुतौ स्तुतिर्ज्ञायनं ॥ ६ ॥ कांचेद्यत्नमाविं
करोतीत्यनदभिनयपूर्वकमाह प्रादुष्य
दिति प्रादुष्यद्भुजमूलकांतिलकासुघम्म
दीर्घल्लरीवलत्वीनपयोधरस्थललुठन्मु
क्तावलीसुंदरं अंगुल्याश्चलत्कलायव
लयस्वाभोपकृतस्मरतन्व्याः कुंचितलोच
नांविजयतेकर्णस्यकंडूयनम् ॥ तन्व्याः
कुंचितलोचनंययास्यात्तथा वलात्सी
नपयोधरस्थललुठन्मुक्तावलीसुंदरंयया
स्यात् अंगुल्याकर्णस्यकंडूयनंविजयते
किंकृत्वा दीर्घरोतुघम्म किंभूतांदीर्घ
लरीं प्रादुष्यद्भुजमूलकांतिलकां कैश्च

तेकेऽपनं चलल्लोलयवलयस्यानोप
हृतस्मरं च तन्व्याः त्वन्वंग्याः कुंचितलो
चनमिलच्चकुंचितादृष्टेः यया विंचि च्चे
त्कुंचितानिस्युः पक्ष्माग्राणिस्तुदावपि
सम्यङ्कुंचितातारातदादृक्कुंचितोच्यते
आनिष्टस्मयितेतज्ञोदुःखेसेक्ष्यया
सुस्मा वलात्चलत् यौनसम्दं यत्पया
धरस्यलंतवल्लुठंतोन्नत्पती यामुक्तावली
तयासुदरं त्र्यंगुल्याकरणरूपया विद्र
यतेविशेषाजयति जिन्नये विपरीम्य
जोरित्यात्मनेपदं दोर्घलूरीदार्लृतो चा
दुष्यंतोषादुभवंतीया भुजमूलस्यस्कं
धस्यकांतिः शोभातस्याः लातिकांलतां
लतेवलतिका स्वार्थेकः त्रचलंतियाति
वलयवलयवलयानि वि कणानेसे

षोस्थानेनशब्देनउपहतआकृतस्मरःका
मोयेनतत्सरव्यादिस्थापिनीमालोकोच्य
दिश्चयेदितिदर्शयति स्वजश्रुति स्वजाय
तं सरसनांचकिंचिद्विषयंसमालोक्यसमा
सजंती पुनस्तारसा सुहृदोददातित्यत्य
गमावासमिवस्मरस्य साप्रियंकिंचित
समालोक्यः स्वज. श्रवतंसंचपुनः रमनी
पुरस्सरं समासजंती सुहृदःस्मरस्यघृत
गंआवासमिवददातीत्यत्वय. श्रवतंस
वर्णाभरणं रसनां क्षुद्घंटिकां आंति
शयेनपुनःपुनस्सरं सम्यक्आसजंती
संनह्यंती सुहृदःप्रियस्य स्मरस्यकाम
स्य अंगंअंगंप्रतित्यंगं आवासंवसति
स्थानं चेष्टा चकुरुतेरम्यामंगभंगैरित्ये
तान्निर्दिशति व्याजृंभणेति व्याजृंभणं

स्फुसतिदंतमयूखजालंव्यालंविमौक्तिकगु
णंरमणंमुदेव ऊर्द्धमिलद्भुजतावलयप्रपं
चसत्तोरणांतर्दिशत्यपराव्युदास छ अ
परार्द्धदिशतीमुदेवरमणं कथं व्याजृंभ
णोल्लसितदंतमयूखजालंपथास्यात् पुनः
कथं व्यालंविमौक्तिकगुणंयथास्यात् पु
नः ऊर्द्धमिलद्भुजलतावलयप्रपंचसत्तो
रणंयथास्यात् छ अपरानायिका मुदेव
आनंदनैवरमणंप्रियं व्युदासउदासित
वती विशिष्टं आईषत् जृंभणं जृंभतेन
ोल्लसितानृजुतायेदंतमयूखाःकिरण
सेघजालंसमूहोयथास्यात ऊर्द्धमिलं
त्पीयेभुजलतेतयोर्यावलयप्रपंचःकंक
णविस्तारःसावसत सुंदरंतोरणंचंद
नमालेकायथास्यात छ कन्योढप्र

दृश्यैर्दानीमत्यूतोदर्शयति असूतेति अ
सूतापिकरोत्यत्सर्वमुद्धतमन्मथा दुरव
स्थापुनः कांतमभियुक्तेस्वयंयथा उद्ध
तमन्मथा असूतएतदपिसर्वं करोति
पुनःदुरवस्थासती कांतंप्रतिस्वयंअभियु
क्ते ॥ उद्धतउद्धतोमन्मथःकामोयस्याः
सा एतत्पूर्वं अपिनिश्चित दुःखेना
ऽवस्थायतेऽति उद्धतक्रमत्वात् अभियु
क्ते मिलति जुजिरुयोगे सनाक् मदस्य
गुरोरवकेवलंत्रा ज्ञो यथेतिनिदर्शनम
तामुदाहरति उल्लंघयति उल्लंघ्यापि सखी
वचःसमुचितामुन्मूल्यलज्जामलंहित्वा
भीतिभरंनिरस्यचानिर्जंसौभाग्यगर्वं
मनाक् आज्ञांकेवलमेवमन्मथगुरो
रादायनूनंमयात्वंनिःशेषविलासिव
र्गगणनाचूडामणेःसंस्मृतइहिवेत्सि

दुर्गागणानाचूडामणेः मनाक् मन्मथगुरो
रवकेवलेआज्ञांआदाय मयानूनंत्वंस
श्रितः किंकृत्वा सरवीवचोपिउल्लंघ्य पु
नःसमुचितंलज्जा उन्मूल्य पुनःअल
भीतिभरंहित्वा चपुनः निजंसौभाग्य
गर्वंनिरस्य विलासिनींकामिनींवर्गंस
मूहस्तस्यगणानासंख्यानंतचूडामणे
पिरोरत्नतुल्यसकलकामकलत्वा
पवेत्तत्वात् मनाक् ईक्ष मन्मथः कामः
सएवगुरुः वाग्विलासभ्रूभंगकटाक्षा
दीनामुपदेष्टत्वात् आदायगृहीत्वा
संश्रितआश्रितः सरवीनांवचोवाक्यंत
दपि उन्मूल्यदूरीकृत्येत्यर्थः भीतेर्भयस्य
भरंआधिक्यं अत्यंतायास्तदर्थानेच
ष्टामाह चक्षुरिति चक्षुर्म्मीलतिसा

नंदंनितंबः उरुकुरत्पलं वेपते चतनुस्तीव्रं
तस्मात्सदृशनेत्रया तस्याः तद्दर्शनेसा
नंदंयथास्यात्तथाचक्षुर्मीलति नितंबः
कटिपश्चाद्भागः पश्चन्नितंबःस्त्रीकट्या ऽ
त्यमरः तनुः शरीरंतीव्रं अत्यर्थं वेपतेकंप
ते ऽवेपःकंपने यथेतिनिदर्शनं मीलदि
ति मीलन्मेयरचक्षुषा परिपतत्कोचीगु
हव्यग्रयागाढानंगभरस्खलद्भरणायाकं
पापरुद्धंगया सर्वंगेचटुकारकोप्यवल
यासंकेतकेकौतुकादपिनिरीक्षितुंसंभावितः
निरीक्षितुमपिश्रेयान्नसंभावितः सकल
या सर्वंगेचटुकारकोपिश्रेयान्संकेतके
कौतुकादपिनिरीक्षितुंनसंभावितः रतुं
आस्ताम् किंभूतया मीलन्मेयरचक्षु
षा पुनः परिपतत्कोचीगृहव्यग्रया गु

नः ॥ गाढानंगभरस्रवद्भमाया ॥ पुनः कंपोप
रुद्धांगया ॥ अवलयेतिगाढानंगभरत्वात् ॥
सर्वांगेकरणास्तननयनगलकपोलदंतवा
सचिबुकादावनुक्रमेण संवाहनांगुलिस्फो
टनचुंबनादिनाचरुकारक ॥ प्रीतिकारक:
चातुर्नारीषियोक्ति: स्यादीतिरत्नमाल
अतिप्रायेनप्रिय: प्रेयान् ॥ संकेतकेनिकुं
जकाननोद्यानवाटीपरिसरादौ ॥ कौतुका
दपिकौतूहलादपि ॥ कौतूहलंकौतुकंचकु
तुकंचकुलूहलमित्यमर: ॥ नसंभावितोन
सेमानित: ॥ रंतुक्रीडितुं ॥ आस्तांतिष्ठतु मो
लत्मेथरंस्निग्धंचक्षुर्यस्या: सातया
स्निग्धदृष्टिर्यथासंगीतरत्नाकरे ॥ कटा
क्षिणीस्मीभिलाषादृष्टि: स्निग्धापरिस
मंतात्पतंतीयाकांचीक्षुद्घंटिकातस्य

ग्रहोग्रहणांतस्मिन्व्यग्रया चंचलया गाढो
ढौयोऽनंगः कामस्तस्यभरोभारः तेनसूचि
लन्पतन्रमणः कांतोयस्याःसातया कंपेन
उपरुद्धआवर्तस्तंगंकरणादियस्यासातया
ऊढांनिरूप्यपुनरपिपूर्वोक्तायाः कन्यायाः
प्रियमिलनरूपांचेष्टांनिरूपयति नाभियु
ङ्क्ते इति नाभियुंक्तेस्वयंकन्यामुग्धत्वादु
ष्स्थितापितं तदवस्थांकांतायतत्सखीक
थयेद्यया दुःस्थितापिकन्यामुग्धत्वात्तं
स्वयंनाभियुंक्ते सपुनः तत्सखीकांताय
तदवस्थांकथयेत् तंकांतंप्रति नाभियुंक्ते
नमिलेति तत्सखी तस्याः कन्यायाः सखी
तदवस्थां तस्याश्चावस्थां तथेतिनिर्दिश
ति निःश्वासोच्छ्वसिति निःश्वासेषु स्खलति
कदलीवीजनेतापसंपन्नेत्रं भोभिष्ठमि

तिपतितैः सिच्यतेतत्स्तनांतः तस्याः किंचित्सु
गतदभ्रूस्तानवंत्वद्वियोगाद्येनाकस्माद्वलय
पदवीमगुलीयंभ्रश्यति हेसुभगतस्याः निःश्वा
सेषुकदलीसवलति पुनः वीजनेतापसं
पत् पुनः नेत्राभोभिः तत्स्तनांतः सिच्यते कि
भूतैः नेत्राभोभिः छेदतिपतितैः किंचित्
त्वद्वियोगात् अकस्मात् तत्तानवंभ्रभू
त् येनअंगुलीयं वलयपदवींभ्रयाति
हेसुभगसुदृक् तस्यावालयाः सवलति
पतति तापरूपासंघ तत्तापोधिक्यमित्य
र्थः तत्स्तनांतः तस्याः स्तनयोः अंतोम
ध्ये छमितियथातथाः पिंडेजलविंदो
पतातिसतिछंछमितिध्वनिर्भवति तनो
रिदंतानवं अंगुलीनोऽदं अंगुलीयमु
द्वियं अंगुलीयमिति वक्ष्यछः आय

मेयीतिसूत्रेणेयः यस्यलोपः इत्यलोपः
वलयानां कंकणानां पदवीकलायं इयं
तिगच्छति इदानीं स्वकीयापरकीया
भेदमाह अन्येति अनन्यपूर्वगुणास्वीया
रतहार्य्यापरांगना अस्यास्तुकेवलंप्र
मतेनैषारागिणीमता छ स्पष्टोऽन्व
यः नअन्योभर्त्तारंविनाशरणंआश्रयो
यस्याः सा स्वामिन्येवानुरक्तेत्यर्थः स्व
स्मयं स्वीयास्वकीया रतेभसुरतेन की
डेतियावत हार्य्याहरणीया वशाये
तुंयोग्येत्यर्थः परस्य अन्यस्यस्त्रीगना
युवतिः परकीयेत्यर्थः अस्याः परांगना
याः केवलंप्रेमप्रीतिः स्नेहइतियावत
तदेवशरणमितिशेषः तेनप्रेम्णा एषा
परकीया रागोऽस्या अस्तीतिरागिणी

त्रानुरक्ता मता सं मता अलंकारविद्भिरित्य
ध्याहारः ॥ स्वकीया परकीया च सामान्य
वनितातथेतित्रिविधानायिका तत्रस्वकी
या परकीयाणां स्वरूपंनिरूप्यदानीं वेश्या
याः स्वरूपंनिरूपयति सामान्येति सामा
न्यवनिता वेश्या सा वित्तंपरमिच्छति नि
र्गुणोपिनिर्दुष्टोनरागोस्यागुणिन्यपि
स्पष्टोऽन्वयः सामान्यासाधारणा चासौ
वनिताचेति वेश्या सावेश्या परंकेवलं
वित्तंइच्छति निर्गुनन्वग्गूमित्रेराजानिअ
नुरक्तायएरावत्सावित्तेच्छाभावादुच्यते
कथंचित्तमिच्छतीति मैवं काश्मीरही
राद्दिदक्षितास्मिन्तस्याअनुरक्तिःनतु
कस्मिंश्चिन्महर्षे तेनावित्तमात्रेच्छापा
३९ धिः सामान्यवनिता तदुक्तंरसमञ्जर्यां

वित्तमात्रोधिकसकलपुरुषाभिलाषास्ता
मान्यवनितेति ॥ निर्गुणोपिगुणाहीनोपिपि
ङ्गोवैरंन ॥ गुणाविधंतेस्मिन्नेतिगुणी
तस्मिन्नपिरागःस्नेहोन तत्स्वरूपमिति
तत्स्वरूपमिदंप्रोक्तंकैश्चिद्भूभावयंपुनः
वल्लक्त्यानपायुक्तयातासामप्यनुरागि
ता कैश्चित्तत्स्वरूपेऽदंप्रोक्तं ॥ वयंपुनः
तासामपि अनयावल्लक्त्यायुक्तयाअनु
रागितेत्वयः ॥ छ ॥ कैश्चित्कविभिः सामा
न्यवेचेत्तस्यावेश्यायाः स्वरूपेतत्स्व
रूपेऽदंसामान्यवनितेतिपूर्वश्लोकोक्तं
ब्रूमःव्यक्तंवदामः तासांवेश्यानां अनुरा
गिताअनुरक्तत्वंप्रेमरतियावत ॥ वल्ल
तीयुक्तिरियमितिदर्शयति श्रृंगारेति
श्रृंगारभासावस्याच्चदितारागवाञ्छे

ता: तच्छापारोप्यवा तासांस्मर: किंभक्षि
तोवकै: ता: यदिराग वर्जिता: तदाशृंगार
भासए वस्यात् तच्छापार: अथवाता
सांस्मर: किंचकैर्भक्षित: तावेश्या: रागे
णाऽमू वर्जिता: तदाशृंगारभासए वस्या
द् तच्छो रहिता: तच्छापार: तासो व्यापा
र: शृंगारश्चेहाव भाव कटाक्षपातुतादि
चेष्ट: स्मर: काम: किमित्याक्षेपे व
कै: वकपक्षिभि: च तस्मादिति तस्मा
त्तासामपिक्वापिराग: स्यात्कोतुसर्व
था धनार्थंकृत्रिमैर्भावैर्ग्राम्यान्व्यामो
हयंतिता: तस्मात्क्वापि तासामपिरा
ग: स्यात् किंतु ता: सर्वथा धनार्थंकृ
त्रिमैर्भावै: ग्राम्यान् व्यामोहयंति का
पिविषये ग्राम्यान् ग्रामीणान् स्यष्ट

मन्यत ग्रामीणानेवदर्शयति लिंगीति
लिंगीछद्मलंकामस्तु नरंमन्यस्तु षंड
कः सुख प्राप्तिधनो मूर्खः पित्रावेतनद
यिताः स्पष्टान्वयः छद्मलंकामस्तुलिं
गी छद्मनाःलुप्तःइत्यर्थः कामःसुरत
संभोगविविधवैदग्धंयस्यसः लिंगी
लिंगमस्यास्तीति लिंगमात्रमवशिष्य
ते ग्रामीणाइत्यर्थः नरंमन्यस्तुषंढकः
आत्मानंनरंमन्यतेतनुनरः सषंढकः
षंडएवषंडकः स्वार्थेकः नपुंसकइत्य
र्थः नरंमन्यइतिआत्ममानेतिखशू से
तिसूत्रेणा खशू प्रत्ययेन खि
त्यनव्ययस्येतिसूत्रेणापूर्वपदस्यनुम
वुग्दीर्घवाक्यालंकारः सुखप्राप्त
धनो मूर्खः सुखेनऊद्यमंविनाप्राप्तध

नेयेनसम्मूर्ध॰ दैवंममदास्यति किंप्रय
त्तेनेत्यादिनासेकानेवसंकोचपूर्वक
वाक्यैईव्योपार्जनकारणात्साहसरहित
इत्यार्थः किंभूतोयं पितुर्वित्तेनदुर्व्य
सनादर्पितोगर्वितः ६ ग्रामीणादर्शिता
इदानीं तद्धनग्रहोपायंदर्शयति
इत्यादीन्पथमंज्ञात्वासमाकृत्यचत
द्धनं ॥ अपूर्वाश्चमुंचति ॥ आशामा तस्मा
न्नास्तापयंतिताः ॥ ताः इत्यादीन पथमं
ज्ञात्वाचपुनः तद्धनंसमाकृष्य ॥ अपू
र्वीश्चतान्मुंचंति तस्मात्तापयंतीत्य
न्वयः ॥ ताधेश्याः ॥ इत्यादीन पूर्वोक्तान्
ग्रामीणान् ॥ पथमं मिलनसमये ॥ ते
वो ग्रामीणान्धनं समाकृष्यसम्प
८० कं आकृष्यनिःशेषं नीत्वेत्यर्थः ॥ मुं

चंति त्यजंति तान् ग्रामीणान् तस्मात्
तेषां तापं यांति तापंकारयंति अपिच तां
सांगोनास्तीतिवक्तव्यं यतस्तासंस्प
रसङ्गापरोवाकिंवकेभक्षितइत्युक्त
त्वात् अतोग्रामीणाव्यतिरिक्तेषुसक
लकोलिकलाविदग्धेषु तासांराग-
करामलकवद्दृश्यतइति तदेवाह कि
मित्यादि किंतुतासांकलाकेलिकुशला
नांमनोरमं विस्मारिताःपरस्त्रीकंसुरत
जायतेयच्चा किंतुकलाकेलिकुशला
नीतासांमनोरमंजायते किंभूतंसुरतं
विस्मारितापरस्त्रीकं कलासुरतसंभो
गवेधासक्तषांकेलिःक्रीडातत्रकुशला
नांश्रवणानां विस्मारिता अपरस्त्रियो
येनतत्सुरतं यथोक्तितत्सुरतंनिर्दिश

ति गाढेति गाढालिंगनपीडितस्तनतटं
स्विद्यत्कपोलस्थलंसंदष्टाधरमुक्तसीत्कृ
तमभिभूंतभुन्नत्कारं वाटुप्रायवचोवि
चित्रमणितं घातेन्नखैरंकितंवेश्यानांध
ति धामपुष्पधनुषः प्राप्नोति धन्योरतम्
धन्यः वेश्यानांरतंप्राप्नोति किंभूतंरतं
गाढालिंगपीडितस्तनतटं पुनः स्विद्यत्क
पोलस्थलं पुनः संदष्टाधरमुक्तसीत्कृ
तं पुनः अभिभूंतभु पुनः न्नत्कारं पुनः
चाटुप्रायवचः पुनः विचित्रमणितं पुन
नखैः घातैरंकितं धन्योरसज्ञः रतं
सुरतं गाढालिंगनेनपीडितेसंमर्दिते
स्तनतटेयस्मिन् स्विद्यत स्वेदयुक्तेकपोल
स्थलंयस्मिनतत संदष्टयोरधरयोर्मुक्त
सीत्कृतंसीत्कारोयस्मिनतत अभिसम्

तातस्रांतेभ्रूवौयास्मिन्तत ननन्नेतिश
दैर्न्नत्यंतौकरौयास्मिन्तत चाटुप्राया
णाहहाप्रियवल्लभकांततेवदास्यस्मीत्या
दौनिवचांसियास्मिन्तत विचित्रंमणि
तंरतिकूजितंयास्मिन्तत घातैःदक्षात
चपेटालकस्पर्शनमुष्टिरूपैः अंकितंमु
द्रितं एतादृग्विविधमुखविशेषयुतसुरत
सामान्यवनितानामेवेविंमुद्रितमितिभा
वः पुष्पंधनुर्यस्यसपुष्पधन्वाकाम
स्तस्य धृतेर्द्वैर्यस्य धामस्थाने अथवा
सैभोगादिनावज्ञीतिधृतिःतस्यधाम
सर्वस्वमेता कामस्येत्यत्तआह ईर्ष्येति
ईर्ष्याकुलस्त्रीषुननायकस्यानैःशंक
कोल्लिर्न्नपरांगनासु वेश्यासुचैतद्धित
यंप्रसिद्धंसर्वस्वमेतास्तदहोस्मरस्य नी

यकस्यकुलस्त्रीषुईर्ष्यान परांगना
सुनिःशंककेलिन्ने वपुनः एतद्वितय
वेश्यासुप्रसिद्ध तत्र अहोएताः स्मरस्य
सर्वस्वं कुलस्त्रीषुकुलवधूषु एतद्धि
तयंईर्ष्यानिःशंककेलिश्च स्पष्टमन्य
त् अथतासांलावण्याधिक्यंदर्शयति
कुप्यदिति कुप्यत्पिनाकिनेत्राग्निज्वाला
भस्मीकृतःपुराः संजीवितः पुनः कामेन
स्ववेश्यावलोकितेः अहमन्ये वेश्या
वलोकितेःपुनः कामसंजीवितः किंभूतः
कामः पुराकुप्यत्पिनाकिनेत्राग्निज्वाला भ
स्मीकृतः सम्यक्जीवितः संजीवितः जीव
प्राणाधारणे पुरापूर्वंकुप्यत यःपिनाकी
शिवस्तस्यनेत्रत्रूपोयोऽग्निस्तस्य ज्वाला
८२ भिःभस्मीकृतः मत्पुंजयःकृत्तिवासाःपि

नाकीव्रयाधिपश्चत्पमरः ॥ अपिच ॥ आ
नंदयंतियुत्रयाता सविताघूंतिचान्यया
दुर्विज्ञेयाः प्रकृत्यैवतस्याद्दुग्याविषोप
माः ॥ ६ ॥ ताः युत्रयाआनंदयंति अन्यथासे
विताघूंति तस्मात् वेश्याः प्रकृत्यैव दुर्वि
ज्ञेया विशोपमाश्चेत्यन्वयः युत्रया चाक्रु
तुरीविनोदहास्यलीलानूपया प्रकृत्यैव
स्वभावेनैव दुःखेनाविज्ञातुंयोग्यादुर्वि
ज्ञेया ॥ निषेनोपमीयंतइति विषवत्सा
रागहंत्र्यइत्यर्थः इदानीमवस्थाभेदेनैता
अष्टाविनिदर्शयति स्वाधीनपतिका
चोत्कातथावासकसाङ्केका संधितावि
प्रलब्धाचखंडितावाभिसारिका ॥ प्रोषि
तप्रेयसीचोक्तानायिकाः पूर्वसूरिभिः ता
एवात्रभवंत्यष्टाववस्थाभिःपुनर्यथा

युग्मं १ र्वस्त्रीभिः नायिकाउक्ता काः स्वा
धीनपतिकाद्याः पुनः अवताएवअवस्था
भिः अष्टौभवंति ४ १ र्वच्चेतस्त्रयः पंडि
ताश्चेतितेतैः अत्रनायिकाउकरणेसंधि
नाविप्रलंताएवषोडशापि स्वीयपरो
ढ्याविधापरांगनाद्विविधा एकावेश्ये
ति १६ अवस्थाभिवर्त्तमानाभिः अष्टौ
अष्टविधाः प्रत्येकं एवंगणनयाअष्टो
विंशत्यधिकंशतंभवंति अयेस्पष्ट
यिष्यति स्पष्टमन्यत् ४ यत्पनुक
मेणतासांस्वरूपंप्रदर्शयति यस्या
इतिगुणाकृष्टः पतिपार्श्वेनमुंचति वि
चित्रविभ्रमासक्तास्वाधीनपतिकायथा
४ पतिः यस्याः पार्श्वेनमुंचति सास्वा
८३ धीनपतिका विभ्रतः पतेः इतिगुणाकृ

ष्टः किंभूतासौ विचित्रविभ्रमा सखी ।
पतिर्वल्लभः यस्याः नायिकाः याः पार्श्वं
निकटं नमुंचति त्यजति स्वाधीनः पति
र्यस्याः सा उरःश्रीतिभ्यः कपूरतिगुरो
आकृष्टोवशीकृतः विचित्रविभ्रमेषु
वनविहारसल्लिलक्रीडाकुसुमावचय
नूपविनोदेषु आसमंतात्सखीअनुर
क्ता ॥ ध यथेत्युदाहरति लिखतीति
लिखतिकुचयोः पत्रंकंठेनियोजयति
स्वजंतिलकमालिके कुर्वन्गंडउदस्यति
कुंतलान् इतिचटुशतैर्वारंवारंचपुंपी
तः स्मरन्विहरविधरोनास्याः पार्श्वं
विमुंचतिवल्लभः ध वल्लभः अस्याः पा
र्श्वंनविमुंचति किंभूतोवल्लभः विहविध
रः किंकुर्वन् इतिवक्ष्यमाणोवारंवारं च

ङ्गतेः परितोवपुः स्पृशान् तास्पेवस्व
न्याह कुचयोः पत्रालिरचति पुनः केठस्थ
लीनियोजयति पुनः अलिकेतिलकंकुर्व
न् गंडात् कुंतलान्उदस्यति विरहाद्धियो
गाद्विधुरः अस्तः चंदनांशातिचंदुशीता
नितैः पारितः समंतात् वपुः शरीरंपत्रा
वलीमालिरचयति स्वयंमालांनियो
जयति अलिकेललाटे ललाटमालि
कंगोधित्यरः गंडात्कपोलात् कुंतला
न् केशान् चिकुरः कुंतलोवालः कचःके
शः शिरोरुहस्तमरः उदस्यतिउत्क्षिपति
अस्यतिक्षिपतिः असुक्षेपणेधातुः
अतोत्कंठितामाह उत्केति उत्काभवति
सायस्याः संकेतेनागतः प्रियः तस्यानु
८४ गमेहेतुंचिंतयत्याकुलाभूया सोत्का

भवति यस्याः प्रियः संकेतभुवि नागतः
प्रियः किमस्यानागमनहेतुं चिंतयंत्याकुलीभूय किंभूतायास्तस्याः अनागमनहेतुं चिंतयंतीत्याकुलेत्यनेन आकुलाव्याकुलीभूतेत्यनेन पदेपदेत्यादिरुदितउद्भंगाद्यष्टहेतुतर्कणादिभिः स्पष्टमन्वयः यथेत्युदाहरणमाह किमिति किंरूढप्रियया कयाचिदथवासरव्याप्तयोद्वेजितः कियाकारणं गौरवं किमपियन्नाधागतोवल्लभः ॥ इत्यालोच्यमृगीदृशाकरतलेसंस्थाप्यवक्त्रांबुजंदीर्घोनिःश्वसितंचिरंचरुदितंक्षिप्त्वाश्वपुष्पस्रजः मृगीदृशेतिलोच्यपुनःकरतलेवक्त्रांबुजंसंस्थाप्यदीर्घोनिःश्वासितंरुदितंचिरंच पुष्पस्रजःक्षिप्त्वा ॥ इतीदृशीकें कयाचि

तस्थियया किरुद्धः अथवा तया सख्या उ
द्वेजितः किंवा किंकारणाद्गोरवं यत्वल्ल
भोपि अघनागतस्त्यन्वयः आलोच्य
विचार्य्य क्षिप्तादूरीकृता तया रवंशेषि
तया उद्वेजितः उपालंभनैरुद्वेगंप्रापि
तः यद्वा किमपिवल्लभोनागतस्तिष्ठ
त्यं किमपीत्यनेनसख्यपि नेषिंतेति
स्पष्टमन्यत् अथवासक सज्ञोषदूर्ध्व
यति स्वेदिति स्वेदूसक सज्ञासौस्म
ञ्जिनंगरतालया निश्चित्यागमनंभर्तु
द्वारेक्षणापरायया असौवासक सज्ञा
भवेत् किम्भूता भर्तुः आगतांनिश्चित्यः
साज्जितांगरतालया पुनः द्वारेक्षणप
रा ७ अघमेष्यिवारुति निश्चित्यया
५५ सुरतसामग्रींसज्जीकरोतिसावासकस

ज्ञा वासकोवार: सज्जितषोडशशृंगार
द्वादशाभरणो: अंगरतालयश्च कोडा
हयासा तत्रषोडशशृंगारद्वादशाभर
णानिचरसामृतसिंधोयथा स्नाताना
सायुक्तायुक्तमणिरत्नापटासूचिणीवद्ध
वेणि: सांत्तंसांचीर्चितांगीकुसुमित।चि
कुरास्त्राग्विणीपन्नहस्ता तांबूलास्पोस्
विंदुस्तवाकेतचिबुकाकज्जलाक्षीसुचि
त्राराधालक्तोज्वलंगेहि: स्फुरतितिल
किनी षोडशाकल्पनाम्न। दिव्यंव
स्त्रंमणीन्द्रपुरविरचिता कुंडलकंठका
चीनिष्कास्यकेशलाकायुगवलयघय
कंठभूषोर्मिकाश्च।हारास्तारानुकार।
मुकुटकेतलाकाटयारत्नकेयूरास्त
गापादांगुलीयष्ठवीरतिरावीभूषणा

भीतिराधा ॥ २ ॥ विविधमनोरथमन्मथचे
ष्टासंकल्पसखीपरिहासदूतीवक्षसाम
ग्रीसंपादनादिभिः सहहारयंसिक्षणाम
वलोकनत्परः ॥ तामेवोदाहरति ॥ दृष्ट्वेति ॥ दृ
ष्ट्वादर्पणमंडलेनिजवपुर्भूषांमनोहारिणी
दोपार्श्वे कपिशं चमोहनगृहंचस्य
लुरंगी दृशाकामंयथास्यात्तथा ॥ कांतादृ
ष्टयाद्वारेप्रतिलालितादृक् आरोपिता
किंकृत्वा ॥ दर्पणमंडलेमनोहारिणींनि
जवपुर्भूषांमोहनगृहंवदृष्ट्वा ॥ किंभूतंगृ
हं ॥ दोपार्श्वेः कपिशं ॥ किंभूतयातया ॥ अ
द्यनोसुरतंपिरादेवंभविष्यतीतिसानंद
या ॥ त्रस्यंतीयामृगीतद्वत्दृशौयस्याः
सातया ॥ इष्टेमिष्टादृष्ट्वाकांतस्यादृ
ष्टीतया ॥ ललितादृष्टिर्यथा मधुरा

ईषदेकांचितापांगसभ्रूक्षेपास्मितान्वि
ता मन्मथोन्मथिताद्दृष्टिर्ललितालक
लितेमता दर्प्पणास्यत्रादर्शस्थमंडले
अर्थात कामिनीमनोहर्तुशीलंयस्या:
सातंमनोहारिणी निजवपुषोभूषांश्चले
कृतिं मोहनगृहंसुरतगृहं दीपानामर्चि
भिदीप्तेनि: कंपंपीते नौत्रावयो:
छ अथाभिसंधितामाह निरस्तोमन्यु
रकांतोनमन्नपिययापुन:दु:स्थितांत
विनासाभिसंधिसंधिताकथिताययो
ययानमन्नपिकांतोमन्युनानिरस्त:पुन
स्तेविनादु:स्थितासाभिसंधिताक
थिते त्यन्वय: ययानायिकानमन्नपि
पादपतितोपि कांतोवल्लभ:मन्युना
कोपेननिरस्तोदूरीकृत: तंकांतं दु:स्थि

भीतिप्रलापसंतापमू[illegible]निर्मोहानिःश्व
सितादिदुःखेवास्तिष्टतीति अभिसंधिता
कांतेतिरित्यर्थः॥ पतितिरस्कृत्यपश्चात्व
रितत्वाकलहांतरितेतित्तात्पर्यार्थः॥ त
मेवोदाहरति॥ यादृते॥ पत्पादप्रणत
प्रियः पारुषयावाचामानेर्वारितेयत्सख्या
नक्तंवचोजडतयानुरेकोऽतः पायस्या
स्पकलंतदेतदधुनायच्चंदनेंदुघुतिषा
लेयांसुसमीरपंकजविशेर्गात्रंमुहुर्द
ग्धते॥ ध॥ मयायत्सप्रियःपादप्रणतः
पारुषतयावाचानिवारितः॥ यत्सख्या
वचोजडतया॥ नक्तं॥ यत्॥ एकोमन्युर्ह
तः॥ तत्अधुना॥ अस्यपापस्यफलंएत
त्॥ यत्गात्रंमुहुः॥ चंदनेंदुघुतिषालेयांसु

समीरपंकजविशेषः दह्यते ॥ ध ॥ सप्तसिद्धः
प्रियः सकलसुरतसंभोगानिपुणः स
प्रियश्चत्यनेनश्यं परकीयाकलहोतारि
तेतिज्ञातव्यं यत्यस्मात् तत्तस्मात्
सुकुंकुमंवारं चंदनंचश्चंदुर्घुतिश्चंव
इज्यास्ताः बालेयंचन्द्रांशवश्च चंडकि
रणाः समीरश्चपंकजानिचविषाणिच
तानितैः दह्यते भस्मीक्रियते ॥ ध ॥ अथ
विप्रलब्धोप्रदर्श्यति प्रेष्यदूतींस्वयं
दत्वासंकेतंनागतःप्रियः यस्मात्तेनवि
नाहुः स्याविप्रलब्धोचसायया यस्याः
प्रियः स्वयंदूतींप्रेष्यसंकेतं दत्वाचना
गतः साविप्रलब्धा चपुनः तेनाविना
दुःस्या निर्वेदनिःश्वाससरवोज्ञानोपा
लंभचिंतारवेदाश्रुपातमूर्छादुःखे

स्मिन्नेतीति दुःस्थिता संकेतनिकेनतने
प्रियमनवलोक्य समाकुलहृदया विल
क्षेतिस्पष्टार्थं सम्यङ्मन्यत यथेति
तामेवस्पष्टयति यदिति यत्संकेतगृहप्रि
यया कथितंसंवेष्यदूतीं स्वयंतत्रान्यं
सुचिरंनिषेव्यसुदृशोपश्चाच्च भर्त्राश्र
या स्थानोपासनसूचनायविगलगत्सा
ञ्जनैरश्रुनिर्भूमावक्षरमालिकेवलि
खितादीर्घरदत्पाशनैः ० सुदृशा य
त्प्रियेणास्वयंदूतीं संवेष्यसंकेतगृहं
कथितंतत सुचिरंयथास्यात् अन्यंनि
षेव्याचपुनः पश्चात भर्त्राश्रयातया
अस्रुभिः स्थानोपासनसूचनायश्र
नैः भूमौ अक्षरमालिकाइवलिखि

ता किंभूतैः अस्त्रैभिः विगलत्सांद्रांज
नैः किंभूतया दीर्घयया स्पातरुदंत्या
ए निषेव्यसेवित्वा पेक्षसेचनेधा
तुः भग्नागताश्रुणायस्याः सातया
मालेवमालिका विगलत्सांद्रास्ति
ग्धांजनयैः तानितैः स्थानस्य
वस्तेः उपासनंसेवातस्यसूचनाय
ज्ञापनाय स्पष्टमभ्यत्र अथखंडि
तामाह कुतश्चिन्नागतोयस्याअचि
तेवासकोपिय तदनागमसंतप्ता
खंडितासामताप्रया ए यस्याः पि
यः कुतश्चित्अचितेवासकेनआग
तः साखंडितामता किंभूता तदना
गमसंतप्ता खंडिता ए कुतश्चित्का
रणात् अनुचितेनआगतेव तस्य

प्रियसखप्रनागमेप्रस्फुटालापचिंता
संतापानिःश्वासतूष्णीभावाश्रुपातैः
संतप्ता ॥ यथेतिनिर्दिश्यति सोत्कंठमि
ति सोत्कंठरुदितंसकेपमसकृद्ध्यातंस
वाष्पंचिरंचक्षुर्दिक्षुनिवेशितंसकरु
णंसरव्यासमंजल्पितं ॥ नागश्चत्युचि
तेप्विासकविधौकांतेसमुद्दीपयात
त्तत्किंचिदनुष्ठितंमृगदृशानोयत्त्वा
चांगतिः ॥ ए ॥ मृगादृशाउचितेवासक
विधौश्रवकांतेनआगछतिसतिकिं
चित्ततत्तत्प्रनुष्ठितंयत्त्वाचानो
गतिः किंतत् सोत्कंठयथास्यात्तथारु
दितं पुनः सकेपंयथास्यात्तथा प्र
सकृद्ध्यातं पुनः सवाष्पंचक्षुः चिरं
दिक्षुनिवेशितं पुनः सकरुणंयथा

स्यात सरव्या समंजल्पितं किंभूतया
मृगदृशो समुद्भूतया किंचित्तत्क्ष
द्धुनशक्यते गतिः प्राप्तिः सवाष्पंच
क्षुरित्यत्र दीनादृष्टः यथा संगीतरत्ना
करे पात्यर्द्धपतितस्तं छिपुदेषद्धुकृत
स्वा सवाष्पामंदसंचमदीनादृष्टि
रसौमनेति यथा चरसामृतासिंधौ
उल्लेध्यसमयंयस्याश्रेयानन्योपभो
गवान् भोगलक्ष्मांकितः प्रातराग
छत्वेतादृसा घातारित्युपलक्ष
णम् अथाभिसारिकामाह योति य
निर्लज्जीकृतावाहंमदनेनमदनेनच
अभियातिप्रियंसाभिसारिकाभिम
ता यथा सा अभिसारिका अभिमता
प्रियंअभियाति किंभूता मदनेन

चपुनः मेदन वाहानिर्लज्जीकृता मदे
नसौंदर्यंयौवन लावण्यादिवर्गेणास्व
यमभिसरतिप्रियमभिसारयतीतिवा
अभिसारिका तदुक्तंरसामृतसिंधौ या
भिसार्यतेकांतस्वयंचाभिसरत्यपि सा
स्यात्स्त्रीलामसीयानयोग्यवेषाभिसारि
केति अभिमन्यासमेतासमयानुरूपंभू
षणंकामज्ञानेपुणयकपटसाहसादिभिः
प्रियं अभियातिगच्छति अभिसरभागे २
तिसूचनाद्वितीया अथाभिसारिकेदा
हरणादर्शयति नोभीतंताडितादृशाजल
मुचांतद्दर्शनाकांक्षयानोगर्जंतंगणंता
मशंसतिसुखंतद्वाचिसंचिंत्यच या
रापातसमुद्भवानचमतापीडातदालिंग
नेनाछंत्यादायेत्ताभिसाररागविधोतन्वा

परंतत्त्वरे तन्व्यादायेताभिसारणविधौ
परंतत्त्वरे कथं तदृश्यनाकंक्षपादृशा
तडितोनोभीतं चपुनः तद्वाविभ्रंस्यंक्षति
सुरवंसंचिंत्यजलमुचो गर्जितंनगणिताः
पुनः तदालिंगनंवांछत्वा धारापातस
मुद्भवापीडाचनमतेत्पन्वयः तन्व्याकृष्ण
या परंकेवलं त्वरे त्वरितं त्वरणीघ्र
गतौ दृशादृश्या तडितोविद्युतः भीता
र्थानां भयहेतुरितिसूत्रेणापंचमी तद्वा
चितस्यप्रियस्यवाचिनिमित्तभूतायां
निमित्तात्कर्मयोगेसप्तमीवक्तव्या यथा
चर्मणिद्वीपिनंहंतीति डलानिमुंचंती
तिजलमुचोमेवास्तेषां गर्जितंगर्जनं धा
रापातात् उद्भवोयस्याः सा पीडादुःखं
नमतानज्ञाता तत्राभिसारयित्रीयथा
रसामृतसिंधौ जानीतेनहरिर्यथामम

मनःकंदर्पकंदूमिमांप्रीत्याभिसरत्यसं
सरिवयथाकृत्वोत्वयिप्रार्थने चातुर्येतर
साघ्रसारयतयासस्नेहमासाद्यतंयाव
त्प्राणाहरोनचेद्दहतकः पाचीमुखंमुंच
ति ९ अथप्रोषितभर्तृकांदर्शयति कुत
श्चिदिति कुताश्चित्कारणाद्यस्याः पति
र्देशांतरंगतः दत्त्वावधिंप्रस्थानार्त्तासाप्रोषि
तपेयसीयथा १ साप्रोषितप्रेयसी य
स्याः पतिः कुताश्चित् कारणात् अवधिं
दत्त्वादेशांतरंगतः किंभूता प्रस्थानार्त्ती वो
२ षितः पदेशांगतः प्रेयान्यस्याः सा नष्ट
तश्चेतिसूचेराकपिशलेनसज्ञाया मि
तिसूत्रेणानकप् उत्कावत्लहीतरिता
विप्रलब्धानांपतिर्देशांतरगतोन भवति
९० तिनतत्रातिव्याप्तिः प्रस्थेअत्यर्थं चिंता
स्मृतिगुणकीर्त्तनाभिलाषोद्वेगप्रलापो

मादव्याधिन्नउतामरणरूपाभिर्दशावस्था
भि॰ आर्त्तासु॰ खिता असंप्राप्तौ भवंत्येत
स्मयोर्दशादर्शयंत्येवंवक्ष्यति तामु
दाहरति उक्षिप्येति उत्क्षिप्यालकमालि
कांपिलुलितामापांडुगंडस्थलाद्विस्रं
स्यहृदयप्रपात भयतः प्रोषमकिंचि
त्करौ द्वारस्तंभनिषण्णगात्रलतिकाके
नापिपुराय न्मनामार्गालोकनदत्तदृष्टि
रवलंतत्कालमालिंग्यते केनापिपुराय
न्मना अवलातत्कालं आलिंगते किंकृ
त्वा विलुलितीअलकमालिकांआपां
डुगंडस्थलात्उक्षिप्य पुनः किंकृत्वा
किंश्लेष्यहृदयप्रयातभयतः करोकिंचि
त् प्रोषस्य किंभूताआवला द्वारस्तंभ
निषण्णगात्रलतिकेत्यर्थः अन्वयः केनापि
प्रोषितभर्त्तृकेन नाविधतेवलंयस्याः

सातत्कालेतत्क्षणा आलिंग्यते लिंगि
आलिंगने भूतः पुरुषात्मनेतिपदसंग
तं विलुलितं चंचलं अलकानां चूर्ण
कुंतलानामालैवमालिकापंक्तिस्तां
स्वार्थिकः प्रत्ययस्यात्कात्स्न्स्वस्यातश्च
प्यसुपइतिसर्वस्मात् तेललाटे भ्रमरक
अलकाश्चूर्णकुंतलाः इत्यमरः आ
समंतात्पांडुपांडुवर्णंयद्भुस्थलंतस्मा
त् कामागप्रधानत्वादेकवचनं उद्क्षिप्य
ऊर्द्धनीत्वा विश्लिष्यंतिविश्लेषंयां
तियानिवलयानिकंकणानितेषांप्रपो
तःपतनंतस्यभयतस्त्रासात् प्रोद्यम्य
प्रकर्षेणउद्यम्यउत्थाप्य अत्रहस्त
लाघवंविशेषोहिप्रकर्षः ९ यद्यपि
मुग्धा स्वाधीनपतिका मध्या स्वाधी

नपतिकाप्रगल्भास्वाधीनपतिकाइत्या
द्येवंसर्वासां नायिकानांचविध्योदाहर
णमनिसंभवंतितथापिरूढभेदैःसामान्य
तएवदर्शितम् अतोमुग्धादीनांप्रयोगः
स्वमत्योन्नेयतदेवस्पष्टतोदर्शयतिमु
ग्धायालज्जाप्राधान्येन मध्यायाल
ज्जामदनसामान्येन प्रगल्भायाःप्रका
शप्राधान्येन धीरस्याधैर्यप्रधान्येन
अधीरायाअधैर्यप्रधान्येन धीरधी
रायाधैर्याधैर्यप्राधान्येन ज्येष्ठायाःस्ने
हाधिक्यप्राधान्येन कनिष्ठायाःस्नेह
न्यूनत्वप्रधान्येनना परोढायाःसंगुप्ति
प्राधान्येन मुग्धायाश्चकन्यायाःसा
मान्यवनितायाधनप्राप्तिप्राधान्येन अ
परेधनायिकावर्णनमितिशेषः इति

नायिकाष्टकं ॥ अथासास्याः प्रदर्श्यन्ता
ह ॥ निःश्वासेति ॥ निःश्वाससंतापसखी
वचोभिश्चिंताश्रुपातादियुताः सस्वेदाः
॥ वाच्याः पुलध्वागतभर्तृकोत्कागभिसंधि
ताः खंडितयासह ॥ अत्रखंडितयासह
प्रगल्भागतभर्तृकोत्काभिसंधिताः निः ॥
श्वाससंतापसखीवचोभिःसहचिंता
श्रुपातादियुताः वाच्याः पुनः सस्वेदा ॥
इत्यन्वयः ॥ अत्रासिन्नुत्संगारतिलके ॥ प
लब्धागतभर्तृका चप्रोषितभर्तृकाउ
त्काचउत्कंठिता ॥ अभिसंधिताचकल
हांतरिताः ॥ निःश्वासश्चफूत्कारोरास
होच्छ्वासः संतापश्चकामजन्यः सखीवो
चोसिच ॥ सखीजनोपालंभवचनानि
यया ॥ स्वहस्तोत्संगरासलग्नंमधुनारण्य

रुदितैरित्यादीनि चिंता अभीष्टाप्राप्तिज
नितध्यानं अस्त्रपातोरोदने आदिना
मूर्छानिर्वेदादि एभिः युतामिश्रिताः वा
च्याः कथनीयाः वर्णनीया इत्यर्थः स्वेद
नसहवर्त्तमानाः स्वेदः श्रमः विचित्रेति
विचित्रमंडनाहृष्टा भवेत्स्वाधीनभर्तृका
तथावासकसज्ञापिस्यात्किंत्वागंतुकप्रिया
विचित्राणि यानिमंडनानिभूषणानि
स्तनपत्रावलीविरचनकपोलाचित्रालि
रचनजघनक्षुद्रघंटिकाघटनालिकाचि
त्रकादीनितैः आत्मनंतात्कृत्वा स्वाधी
नो भर्तायस्याः सा संकेतेआगंतुकश्री
यास्यन्प्रियोयस्याः सा आगंतुकप्रि
या आपिशब्दात् मनोरथसखीपरि
सद्भूतोपस्करसामग्रीसंपदनमार्गालो
कनादितूपा अथस्वकीयापरकीया

सामान्यवनिताभिसारिकाः प्रदर्शयन्ना
ह कुलजेति कुलजन्यांगना वेश्यादिभि
सारिकाः यथैवोक्तास्तथैवान्याः स्वाधी
नपतिकाद्याः त्रिधा अभिसारिकास्या
त् कुलजा १ अन्यांगना २ वेश्या ३ इति अ
न्याः स्वाधीनपतिकाद्योयथैवउक्तास्त
थैवेत्यन्वयः त्रिधा त्रिप्रकारा कुलजा
स्वीया अन्यस्यांगनापरकीया यथैव
पूर्वमुक्ताः कथिताः तथैवज्ञेया इतिशेष
तत्रकुलजापरकीययोरभिसारंदर्शय
त्यनुक्रमेण कुलजेति कुलजासंभृता
त्रस्तासव्रीडंतद्भूंक्षिपेत् नायकंपरना
रीतुसमंतादनवेक्षिता ४ कुलजास
व्रीडयास्यातद्भूंक्षिपेत् परनारीतुसमं
तात्अनवेक्षिता सतीनायकंप्रतिक्षेत्

किंभूतो संवृतो पुनः वस्त्रेत्यन्वयः सर्वी
उंसलक्षं मदाक्षेहीस्त्रपाद्वीडालज्जेत्य
मरः तस्यरमणास्यगृहंतत्कृहं व्रजंत
गच्छेत व्रजगतौ समंतात सर्वतः नग्न
वेक्षिता अनवेक्षित नकेनापिदृष्टेत्य
र्थः संवृता व्रजआच्छादने वस्त्रादि
भिराच्छादिता वस्त्रा वस्त्रोऽहो पत्रेप
तत्यपिभीता वेश्याभिसारदर्शयति
सरवीधुक्तामदाधिक्यात्स्मारितात्क्षीत्व
शंकिता सप्राह्वा भरणाकामंवेश्या
सरतिनायकं वेश्याकामंयथा स्यात
नायकंप्रतिसरति स्वगतौ सरवी भिर्यु
क्तासहिता कादंवरीमधुपानादिज
न्योमदस्तस्याधिक्यात स्मारितोदिग्वि
विदिग्विश्वंजनवत्प्रसारिते आक्षेपो

यया सा अशंकिता निर्भीसत्पूर्यः स्या
द्यानि आभरणानि अलंकरणानि यस्याः
सा वेश्या भिसारोदाहरणं यथा ॥ म
रुशतके ॥ उरसिनिहितस्तारोहारः
कृताजघनेजघने कलकलवतीकाञ्ची
पादोरणा न्मणिनूपुरौ ॥ प्रियमभिस
रस्येवं मुग्धे त्वमाहतडिंडिमायोदिके
मधिकत्रासोत्कंपादृष्टिः समुदीक्ष
सइति ॥ अथस्वकीया परकीया सा
मान्यवनिताः कतेधा इतिदर्शयति
त्रयोदशेति ॥ त्रयोदशविधास्वीयाहि
विधाचपरांगना ॥ एकावेश्या पुनश्च
ष्टाववस्था भेदतोऽतः ॥ ए स्वीयाच
योदशविधा ॥ चपुनः परांगनाहिवि

धा वेश्या एका पुनः ताश्चप्रत्यक्षम्प्रव
स्याभेदतः ज्ञेया स्वामिन्येवानुरक्ता
स्वीया त्रयोदशप्रकारा अनया रीत्या
मुग्धामध्याप्रगल्भाश्चस्वकीयाश्चविवि
धामतेत्युक्तत्वात् ३ मध्यापुनः प्रग
ल्भाश्चद्विविधापरिभिद्यते एकाज्येष्ठा
कानिष्ठास्यादित्युक्तत्वात् तथास्य
ष्टयति मध्याज्येष्ठा मध्याकानिष्ठा
प्रगल्भाज्येष्ठा प्रगल्भाकानिष्ठा ४ पु
नः मध्याप्रगल्भेमानावस्थायांप्रत्ये
कंत्रिविधे धीरा धीराधीराचेति ६
स्पष्टयति मध्याधीरामध्याअधीराम
ध्याधीराधीरा प्रगल्भाधीरा प्रगल्भा
ऽधीरा प्रगल्भाधीराधीरेति सा धीरा
वक्तिवक्रोक्त्याप्रियंकोपाक्रान्तागसं

मध्यारोपदित्युपालंभैरधीरा फरूषंवचे
त्युक्तत्वात् यथेत्यव्ययमर्थद्वयज्ञाप
कं अव्ययानामनेकार्थत्वात् लक्षे
णांतर्गतधीराधीरायाज्ञापकं अग्रिमो
दाहरणाज्ञापकंच ११ अप्रकटपरपुरुषा
नुरागापरांगना द्विविधाद्विप्रकारा
अन्यदीयाद्विधाप्रोक्ताकन्याोढाचेत्यु
क्तत्वात् वेश्या एकाकेवला १ तास्वना
यिकाः अत्रशृंगारतिलके अवस्था
याभेदेवस्थाभेदस्तस्मात् सर्वत्रा
तिपरिकातासिल् अष्टौ स्वाधीनप
तिकोत्कांचितपत्यावासकसाङ्केत्याद्
यः पूर्वोक्ताः १२८ पुनस्तास्त्रिधासर्वा
उत्तमामध्यमाधमाः ३ स्यंतास्त्रांशतत्र
ये चतुरुत्तरा अशीतिश्चेत्यन्वयः उत्त

मध्यमाश्चअधमाश्चताः इत्यं
अनयारीत्या तासांनायिकानां शता
नांत्रयंशतत्रयं चतुर्भिः उत्तराचतुरुत्त
रा आशीतिः चतुरशीतिरित्यर्थः ३८४
तत्रोत्तमांदर्शयति दोषेति दोषानुरू
पकोपायाःनुनीताचप्रसीदति रज्यते
चभूशं नायेगुणाहार्यात्तमतिसा यादो
षानुरूपाकोपासाउत्तमाइति चपुनः
अनुनीतासतीप्रसीदति चपुनः नाथे
भृशंरज्यते किंभूता गुणाहार्या दोषानु
रूपः कोपोयस्याः सा नाथेप्रिये भृशं
अत्यर्थं रज्यतेअनुरक्ताभवति गुणैरा
हार्यात्आहरणीयावशीयितुंयोग्यागुण
हार्या तामेवाभिनयपूर्वकमुक्तिप्रत्यु
क्तिभ्यांलक्षयति कांतेदंमिति कांते

किं कुपितासिकः पराजनेप्राणेशाको
पोभवेत्कोयंसुभ्रूपरस्त्वमेवदयिते
दासोस्मिकस्तेपरः ॥ इत्युक्त्वाप्राणतः
प्रियः क्षितितलादुत्थाप्यसानंदयाने
त्रोभः काणीकांकितस्तनतटे तन्व्यास
मारोपितः ॥ ० ॥ हेकांते कुपितासिकिं
कोताप्राह ॥ हेप्राणेशचरजनेकः कोपो
भवेत् कांतः प्राह ॥ हेसुभ्रूकोऽयंपरः
कांताप्राह ॥ त्वमेव कांतः प्राणा हेदयि
ते तदासोऽस्मिपरः कः ॥ इतिउक्त्वा
तन्व्या क्षितितलात् उत्थाप्य प्रियः
नेत्रोभः काणीकांकितस्तनतटे समा
रोपितः ॥ किंभूतः प्रियः प्राणतः किंभू
तया तन्व्या सानंदया ॥ ० ॥ इतिपर
स्परं उक्त्वा कथयित्वा नेत्रोभोनयन

ज्वलंतस्फुलिंगाभि : व्याप्तं कितांचेष्टितं
यत्सनतटंतस्मिन् समारोपितः सम्प
क् आरोपितोधृतः ॥ दृढालिंगनदत्तभि
त्यर्थः ॥ शेषंस्पष्टम् ॥ अयमध्यमा
दर्शयति दोषइति ॥ दोषस्वल्पेपिया
कोपंधत्ते कष्टेनमुंचति ॥ प्रयातिकार
णाद्रागंमध्यमासामतायथा ॥ यास्व
ल्पेपिदोषेकोपंधत्ते पुनः कष्टेनको
पंमुंचति ॥ पुनः कारणात् ॥ रागंप्रयाति
सामध्यमामतेत्यन्वयः ॥ स्पष्टम् ॥ यथे
तिनिदर्शनम् ॥ प्रस्फोरेति ॥ प्रस्फारस्फुरे
ताधरापिवेलसज्जंडस्थलप्रस्खल
द्धेमाभः कालीकापिभंगुरभ्रूभेदभूष
ण्यलम् ॥ पदांतः प्रातेप्रियेप्रकटयत्यं
तः प्रसादंप्रियाके ॥ लीलापुरमंडलीश

वलितानुन्मोचयंतीशनेः प्रियाप्रिये
अतः प्रसादं प्रकटयति ॥ यतः शनेः केश
नूउन्मोचयंती किंभूतान् केशान् नूपुर
मेउलीशावलितान् किंभूतेप्रिये पदं
तः चरणे कथंभूतापिप्रिया प्रस्कारस्तु
रताधरोऽपि पुनः विलसदंडस्थलप्र
स्खलद्भिमिः कणिकांकिताऽपि पुनः
मंगुलतरभूभेद भूषाऽपीत्पन्नवयः ०
प्रियेविषयसप्तमी ॥ अतः हृदयमध्येप्र
सादेप्रसन्नतां ॥ प्रसादस्तु प्रसन्नतेत्य
मरः केशानुतस्यैव उन्मोचयंती उद्ग्रथ
यंती नूपुराणां मेउलीपंक्तिसदृशा शावलि
तान् ॥ अत्यद्भुतजटितविधमणिहीरक
रत्नषष्ठाभिः कर्बुरितान् चित्रविचित्रो
रुकल्माषशावलैतास्यवर्बुरऽत्यमरः

पादयोरंतर्मध्यंतस्मिन्नवणतेत्यपादं
तवणतरत्वविसर्गपाठे। पादयोरंतर्व
क्रेशात्सन्नवणतेऽस्कारः प्रकृष्टःस्का
रोनेत्राननकपोलनासिकाविकाशस्ते
नसहस्फुरितावधरोयस्याः सा विले
सतीयेगंडस्थलेताभ्यांऽसवलेत्योया
घर्मभिः कणिकाः प्रस्वेदजलकणिकाः
यस्याः सा। भंगुरतरः अतिशयेनभं
गुरः कुटिलोयोभ्रूभेदः भ्रूरचनासएव
भूषाअलंकारोयस्याः सा। एवंभूतानि
अथाधर्मांऽदर्शयति। येति याकुप्य
तिविनादोषमस्तिचत्पनुनयंविना नि
र्हेतुकप्रवृत्तिश्चवलाचित्तातुसाधमा। या
दोषंविनाकुप्यति पुनः अनुनयंवि
नास्तिचति चपुनः निर्हेतुकप्रवृत्तिः

तुपुनः चलचित्तासाश्रधमेत्पन्वयः कु
प्यति कुपकोपे दिवादिः स्मिद्यति पू
र्ववत् निर्हेतुकाकारणामूल्पाश्रवृत्तिः
प्रवर्त्तनंयस्याः सा चलंचंचलांचित्तंह
दयंयस्याः सा तामुदाहरति यत्रेति य
त्राधः कृतकामकार्मुककथाभ्रांम्पङ्गुवो
र्विभ्रमः सद्यः प्रोद्भूतस्त्रंद्रकोतज्ञामिनो
यस्मिन्कपोलश्रीविः यत्रस्वेदकणवि
लुप्तमहिमाहारोप्युरोजस्थलेकोयंमा
निनिमत्पणामविमुखः पत्यग्रमानग्र
हः हेमानिति तवोतिशेषः तवश्रयंक
पत्यग्रमानग्रहः किंभूतः मत्पणाम
विमुखः यत्रभ्रांम्पङ्गुवोर्विभ्रमः अ
धः कृतकामकार्मुककथः पुनःयासि

न्सद्यप्रोद्भूतचंद्रकांतिजायिनी कपो
लश्रीविः पुनः यत्र उरोजस्थले ऽपिहा
रः स्वेदकणाविलुप्तमहिमा प्रत्यग्र
नवीनोद्यमानयहोमानस्पग्रह

कर्त्र्यऽत्पर्यः ॥ इदानींषट्करणार्थमुपसं
हरन् संभोगशृंगारोत्कर्षपूर्वकं कवीनु
पाशिक्षयति ॥ अनेनेति ॥ अनेनमार्गेण
विशेषरम्यंसंभोगशृंगारमिमंवित
न्वन् ॥ भवेत्कविर्भावरसानुरक्तोविदग्ध
गोष्ठीवनितामनोज्ञः ॥ इतिश्रीरुद्रभट्ट
विरचितेशृंगारतिलकेकाव्यरसालंका
रेप्रथमः परिछेदः ॥ १ ॥ कविभवेदितीति
योगः ॥ किंकुर्वन् ॥ अनेनमार्गेण ॥ संभं
भोगशृंगारंवितन्वन् ॥ किंभूतंसंभोग
शृंगारं ॥ विशेषरम्यं ॥ कथंभूतः कविः
भावरसानुरक्तः ॥ पुनः विदग्धगोष्ठीव
निताम्मनोज्ञः ॥ अनेनपूर्वोक्तमार्गेण
अन्यथा शास्त्रविद्वेष्यं भवेद्दुर्ग
दायकमित्युक्तत्वात् ॥ वितन्वत् विस्तार
यन् ॥ भावरसानुरक्तः रसान् भावयंती

तिभावाः ॥ स्युरपिसात्विकव्यभिचारिणा
पेचाग्रतः पूर्वोक्ताः ॥ उक्तेषुशृंगाररहस्ये
नभावेनाविनाकाव्यंनभावेनविनारसः
नभावेनाविनोनृत्यंनभावेनाविनाजग
दितिति ॥ रस्यंत इतिरसाः ॥ शृंगारादय
स्तत्रानुरक्ताः ॥ विदग्धानांगोष्ठीमंडली
सैवाविनितातस्यामनोज्ञोमनोहरः य
द्वाविदग्धगोष्ठीषुवनितासुचमनोज्ञः
कमनीयः ॥ अनेनमार्गेणाविदग्धगो
ष्ठीरंजयन्वनिता अपिरंजयतीत्प
र्थः ॥ ए ॥ इतिश्रीडाविडहरिवंशमहा
त्मजगोपालभट्टकृतायांशृंगारतिल
कटीकायांरसतरंगिण्यांचतुर्थः समा
प्तः ॥ छ ॥ श्रीकृष्णोजयति ॥ सुंदरजल
दवपुर्हरमद्भुत्तरवंशिकारम्यो

329911

C.P. 2692

नूः एकाकारामता अतोऽनयोभेदः कविभिः
अतिसूक्ष्मतयानवदर्शितः एकारश्चआकारश्च
कृतिर्ययोः ॥ अत्रधीरधीरसगल्लायाउ
दाहरणंद्रष्टव्यंतत्रादक्षांतव्यम् यथारसा
मृतसिंधौ कृतागसिहरौयुरस्फुरन्नितंभ्र
मंभ्रूलतातिताडयिपुरस्फुराश्रुतितटाहिहृ
द्यात्वलंनतेनतमताडयत्कमपियाहिया
हीसिसाधुवत्पर्जानिमंगलासविपरंपरांच
न्मुरवीति यथावारसमंजर्यो तल्योपांत
मुपेयुषिप्रियतमेवक्रीकृतग्रीवयाकाकु
व्याकुलवाचिसाचिहसितस्फूर्जत्कपोल
श्रिया हस्तन्यस्तकरेपुनर्मृगदृशालक्ष्मी
रसक्षालितवोष्टिपृष्टमधुरस्वमासलरु
चोविस्मारितादृष्टयइति एतेचधीरादि
षड्भेदाद्विधा ज्येष्ठाकनिष्ठाचेत्येतदा

329911